

Hon lesur fyrri teimum úr »Don Quixote«, og lesarin hefur varhugan av, at skansin ikki er tann sami, tá ið Durita fer aftur til hús.

Ein vinnaður Duritu er Jesar, næstelsti sonur á einum kongsgarði, og hann hefur tessvegna ikki nakra jörd í væntu. Tey kunnu tískil ikki giftast, men hjálpa í staðin øðrum og fara t.d. út á ein garð at tæna fyrri tvey blaðung, som myndugleikarnir vildu tvinga at festa. Gardurin er illa røktaður, og leikurin endurtekur seg: Durita vaskar og vaskar, og Jesar arbeidir og arbeidir. Tóngongdin hómost.

Seinni verður tað borið so í bandi, at Jesar kortini skal taka við festinum á faðirsgarðinum, og hjúnabandið glógvar fyrri framman: »Bóndafólk á Brekkugarði, alt tað góða, vit kunnu gera, tað skapandi lív, vit kunnu birta í bygdini«. Orðini hjá Duritu er tað seinasta, sum verður sagt í skaldsøguni.

Megintráðurin í skaldsøguni er knýttur at Duritu, men umframt hendan verður sagt frá einum riðili av hendingum og lagnum. Somuleiðis er ein fittur partur av bókini fólkalívsmyndir sum í antologiini hjá Hammershaimb.

Persónlýsing og umhvørvi

Teir flestu av eykapersónunum - og teir eru nógvir - eru livandi og realistiskt lýstir, meðan Durita valla kann sigast at vera serliga trúlig. Tað er bara í stuttum lötum, at lesarin trýr henni sum menniskja. Longu tá ið hon gevur seg til tann fremmenda heryvirmannin og noktar at skammast, er tað greitt, at hon ikki er púra vanlig. Eina einastu ferð í allari skaldsøguni er Durita í íva um framtíðarvínirnar, og tað er stutt fyrri, hon skal eiga:

»Men ikki var tað altíð lætt; tá ið harðast gekk á, kundi tað koma yvir hana at stúra fyrri øllum, sum koma skuldi: leggjast á song, verða niðursædd av øllum menniskjum, verða dømd at fara í skansan. Men hetta var nú ikki meir enn lötuvís kortini.«

Einki vinnur á Duritu, og hon úttinnir alt við eini ótiligari ferð. Tey háldeyðu foreldrini fáa nýtt lív og koma á føtur eftir einum samdøgri. Hon er frá yngstu árum óvanliga dugnalig og arbeidssom og gerst slóðbrótari, ikki bara í heimbygdini, men eisini í einum stórrí hœpi. Durita verður eitt hugtak, eitt symbol upp á ídni, frælsi, menniskjád, ið ikki letur seg kúga, men sum við berum hondum byggir upp eina tilveru. Einki tykist at nerva hana, hon er ikki grundandi, men virkisfús. Hon er ein myta sett inn í ein realistiska heim, og tað ikki-realistiska er júst hetjulýsingin av hovudsögu persóninum.

Jesar er tann stillfœri og beinsami, men hann er eisini listamaður av neyð, tí

lógín frá 1777 ikki veitir honum aðrar møguleikar: »Mær fer helst aldri at bjóðast annað í lívinum enn henda hugsjónarverð; men hvør veit, um tað verður ikki tað undrunarverdasta av øllum, at liva uppá.«

Jesar er greiður yvir, at hann mótsett Duritu hugsar alt ov nógv, og tað er eyðsæð, at tað listaliga arbeiði kemur í staðin fyrri tað veruliga lívið. Tvs. ein libido-transformering í bæði Freudskari og Jungskari merking. Fyrst ið tað ber Jesari til at gera tað, hann veruliga hevur hug til, verður tað listaliga arbeiðið slept upp á fjall.

Samanhald og hjálpssemi

Virðingin hjá Heðini Brú fyrri tí vanligu stillfœra menniskjanum kemur ferð eftir ferð til sjónar. Hann visir, hvussu kravlítill tey eru, og at tey fegnast, bara tey hava mat í munnin og sita turr. Sagt verður frá, hvussu fólk hjálpa hvørjum øðrum og egna tí, sum einki hevur. Tey eru reiðilig inn í benið, og orka ikki at hoyra um valdsgerðir og órættvísi. Menn sum Hanusar-Óli er teimum ein andstygd.

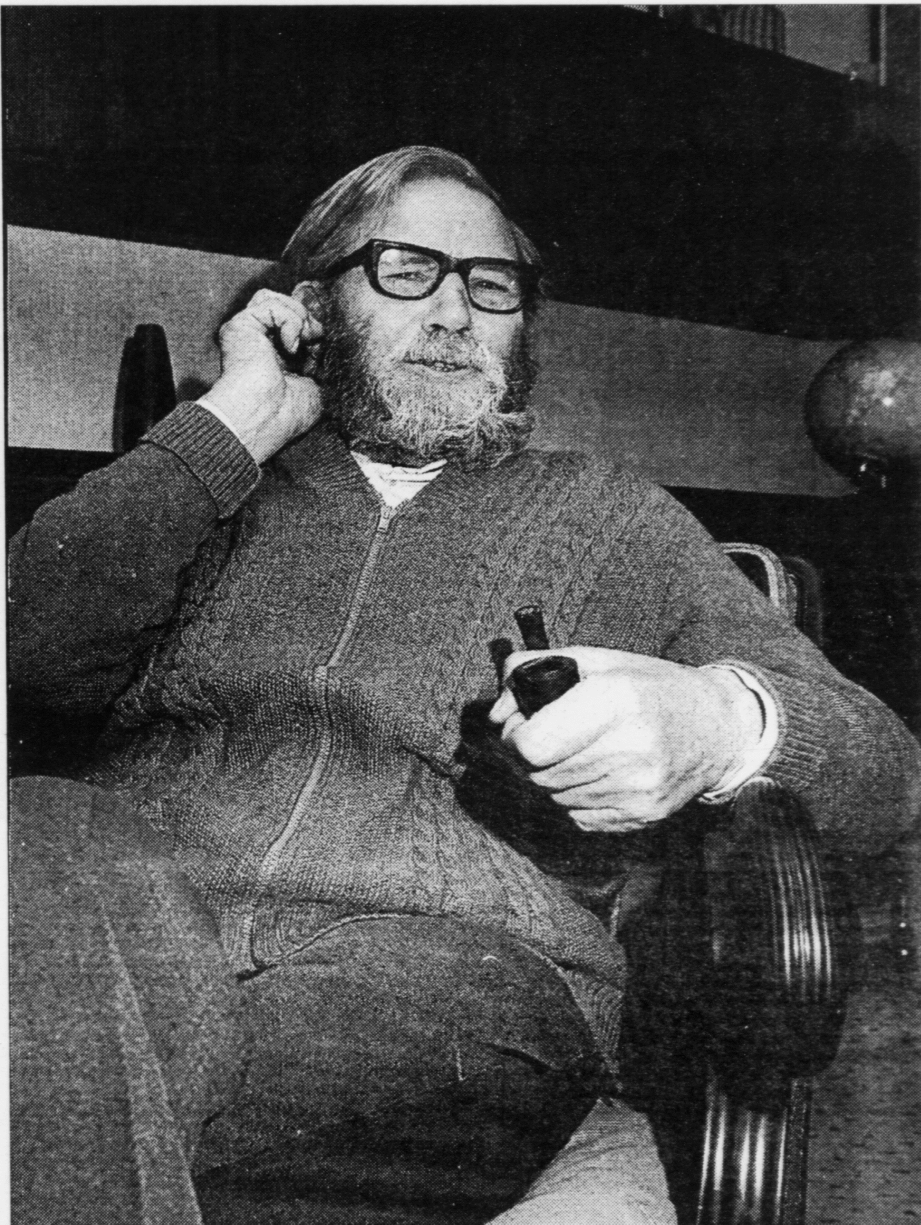
Sum nevnt verður um hvørvið lýst út í æsir, bæði yrka- og halgidagar. Harumframt verður sagt frá keypi frá hálendskum skipum, eini bátsferð eftir lækna, handilsferðum til Havnar, gátuførum áløpum á droymanar Sámál Jóhan og mangt annað.

Høvundurin lýsir væl og virðiliga, hvussu stóran týðning máltíðirnar høvdu fyrri almúgna. Hetta hongur sjálvsagt uppi í, at tað nógv arbeiði, ofta tungt kropsarbeiði, var ein partur av stríðnum at útvega sær føðina. Umframt nakrar háttir, so var tað at eta tann einasti stuttleikin hjá ognarloysinginum.

Bóndabygdin

»Men lívið lær« er málað við stórum pensli, og tey finari brigdini verða aloftast lopin um. Í nógvum minnir hon um skaldsøgurnar hjá Captain Marryat og tær hjá B. S. Ingemann, har tann psykologiska lýsingin av persónunum heldur ikki er frammarlaga. Ein stórur partur av skaldsøguni sigur frá árinum í einari bóndabygd, og í mangar mátar er bókín eins nógv ein fólkalívsmynd sum ein skaldsøga. Heðin Brú nýtir høvi til at visa tað gamla bóndasamfelagið fram, og tað er lesaranum fullkomiliga greitt, at frásøgnin byggir á egnar royndir. Hetta hevur í sínum lagi við sær, at hesar lýsingar gerast serliga viðkomandi og teir bestu partarnir í bókini.

Skemtilysingar, sum annars hava alstóran týðning í skaldskapinum hjá Heðini Brú, hava so at siga ongan leiklut í »Men lívið lær«. Somuleiðis eru náttúrlýsingarnar bæði fáar og sum heild stuttar, og í hesum likist »Men lívið lær« »Leik-

Men lívið lær er skrivað út frá tí lóg sum bleiv gjøgnumförd í 1777, um at eingin mátti giftast uttan at eiga mork í jörd, og at bóndirnar høvdu loyvi at sláa arbeidsfólkið. Hetta er mest nívandi lóg gjörd í Føroyum, og av tí sama basis fyrri frigeringarbardaga (Heðin Brú í samrøðu 1977)

um fagurt», so ymiskar bókurnar annars eru.

Sálarlig kryplan

Framtíðarvónirnar í skaldsøguni eru ikki smávegis. At tað sum heild ikki stendur væl til millum fólk er grundað á, at tey ikki arbeida nóg mikið, og skyldina hevur lógín frá 1777. Lógín hevur við sær, at fólk gerast sálarliga kryplaði og missa bæði áráði og sjálvsálit.

Tað er her, at Durita kemur upp í leikin. Verður sæð burtur frá endanum, verður hon eftir mínum tykki ikki lýst sum ein livandi menniskja, men júst sum yvirmenniskja. Her var høvundurin ikki samdur, tá ið eg tosaði við hann í 1981:

»Tað er heilt misfatað.

Tað er so mong einslaga kvinnan, ið hevur útint líka nógv. Tað er helst tí hon røði út. Tað er ikki bert hon, ið hevur gjørt tað.«

Men í einari samrøðu frá 1977 sigur hann:

»Fólk í bókini eru idealiseraði, fyrri at skriva um hesar leiðandi »frigeringarpersónar« so sum fólk sóu teir. T. d. Durita. Eitt slag av ævintýrroman. Persónarnir eru eisini idealiseraðir í tað mál, at tað verður víst á, ikki bara tað teir hava gjørt, men eisini tað fólk halda, teir hava gjørt. Eitt dømi úr veruleikanum er Nólsoyar Páll.«

Frælsishetta

Durita kann sigast at vera tann persóngjörda upplýsingarhugsanin, sum í enda-

num av öldini náddi Føroyum. Hon verður ein frælsishetta, sum berjist fyrri, at tann vanligi føroyingurin skal fáa mannarettindi í egnum landi. Durita er eitt slag av gudinnu, hon er almöðirin.

Skaldsøgan er somuleiðis ein fagnaðarsongur til kvinnuna, sum livir eftir kenslunum, eftir hvat hon kennir er rætt, og hvat er skeivt. Maðurin Jesar hugsar ov nógv og fær tí lítið og einki av skafti, fyrrrenn hann verður stýrdur av Duritu.

Durita fær endurreist stórar partar av bygdini og meira aftrat, tí hon situr ikki og ívast í hvussu og hvat, men uttan at drála ger tað, hon veit er tað rætta, líka mikið hvat lógín sigur. Hon er lík Noru í sjónleikinum

»Et Dukkehjem« eftir Henrik Ibsen, sum eisini ger tað, hon við sær sjálvari kennir er rætt, og ikki skilir, at lógín ikki altíð tekur menniskjaslig fyrilit.

Tær ætlanir, sum høvundurin hevur havt við »Men lívið lær«, kunnu valla sigast at vera gingnar út. Sagan er líðaleys, í stødum pjakut skrivað við nógvari uppreksan av, hvat ið fólk gera niður í smalutir, persónlýsingin er ógreið, og søgugongdin er lítið trúlig. Hinegin skal sigast, at »Men lívið lær« er undirhaldandi og spennandi at lesa, at hon yður av framúr fólkalívsmyndum, og at málið sum altíð hjá Heðini Brú er ein fragg. Og tað er jú ikki smávegis.